

adwokat Anna Trocka
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
a.trocka@uksw.edu.pl
ORCID: 0000-0002-0610-2468

*„Wolność należy każdemu obywatelowi nie pozwala,
by czynność w czasie popełnienia za dozwoloną uznana,
dopiero później obłożona została karą”*

*„To, czego ustawa wyraźnie nie zakazuje,
to spełniać możemy,
nie obawiając się o przyszłość”.*
Stefan Glaser

Kilka uwag praktycznych na gruncie prawa karnego odnośnie magazynowania odpadów przez przedsiębiorcę w ramach procesów: wytwarzania, zbierania lub przetwarzania odpadów przed wejściem w życie Rozporządzenia Ministra Klimatu z dnia 11 września 2020 r. w sprawie szczegółowych wymagań dla magazynowania odpadów (dalej: „Rozporządzenie” tj. Rozporządzenia wydanego na podstawie art. 25 ust. 7 i 8 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach; Dz. U. z 2020 r. poz. 797 i 875; dalej: „UoO” lub „Ustawa o odpadach”)

Kwestia wyraźnego rozróżnienia „nielegalne **deponowania** / **gromadzenia** / **przechowywania odpadów**” (dalej synonimicznie zwane: „**deponowaniem**”) od „**magazynowania odpadów**” (w rozumieniu UoO) zgodnie z prawem nabrała szczególnego znaczenia w odniesieniu do rosnącej liczby postępowań karnych prowadzonych w kierunku przestępstw przeciwko środowisku stypizowanych w rozdziale XXII Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1138), (dalej: „**kk**” lub „**Kodeks Karny**”) w tym w szczególności w art. 183 kk (i jego kwalifikowanym typie tj. art. 185 kk), które w coraz większej liczbie dotyczą działalności przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą w zakresie wytwarzania, zbierania lub przetwarzania odpadów i prowadzonej faktycznie przed dniem 1 stycznia 2021 r.

W celu dokonania prawno - karnej analizy wskazanego w tytule niniejszego opracowania procesu magazynowania odpadów należy już na wstępie poczynić dwie uwagi. Po pierwsze: do chwili obecnej nie zostały wydane jakiegokolwiek wyroki karne sądów powszechnych w odniesieniu do przestępstw przeciwko środowisku określonych w rozdziale XXII Kodeksu Karnego, które odnoszą się w swojej istocie do procesu magazynowania – z drugiej strony należy zauważyć, że aktualnie toczy się wiele postępowań karnych, w ramach których postawiono zarzuty karne dotyczące procesu składowania lub zbierania odpadów, które przez organy ścigania są mylone z innymi procesami z zakresu gospodarowania odpadami; a po drugie: aby w prawidłowy sposób dokonać tej analizy należy w pierwszej kolejności dokonać przeglądu właściwych przepisów odnoszących się do procesu „**deponowania**” lub „**przechowywania**” przez Przedsiębiorców określonych odpadów, które nadają się zgodnie z przepisami do magazynowania.

Szczególnie jaskrawie jawią się przypadki braku rozróżnienia przez organy ścigania procesów składowania lub zbierania od procesu magazynowania – który do dnia 1 września 2022 r. tj. od daty wejścia w życie nowelizacji Kodeksu Karnego z 22 lipca 2022 r.¹ nie mieściło się w ogóle w kategoriach czynności sprawczych określonych ustawą karną – i traktują wszelkie stany faktyczne związane z

¹ art. 5 pkt 4 lit. c ustawy z dnia 22 lipca 2022 r. (Dz.U.2022.1726) zmieniającej Kodeks Karny z dniem 1 września 2022 r.

faktycznym deponowaniem przez przedsiębiorców odpadów jako proces „składowania”, które to działanie jest penalizowane przez przepisy kodeksu karnego.²

W celu jasnego dookreślenia ram stanów faktycznych do których odnosi się niniejsze opracowanie wskazuję, że:

1. dotyczy ono jedynie magazynowania odpadów przed datą 1 stycznia 2021 r. tj. przed datą wejścia w życie Rozporządzenia poprzez które do ustawodawstwa po raz pierwszy wprowadzono określone warunki magazynowania odpadów;
2. zostało ono ograniczone jedynie do magazynowania odpadów, które zgodnie z obowiązującymi przed dniem 1 stycznia 2021 r. przepisami były zdadne do magazynowania a magazynowanie nie przekraczało terminów określonych UoO (art. 25 ust. 4 UoO);
3. uwzględniono jedynie takie stany faktyczne, gdzie Przedsiębiorcy posiadali odpowiednie pozwolenia czy to na wytwarzanie czy to na zbierania czy to na przetwarzania odpadów; (niezależnie od tego czy w pozwoleniach tych były określone warunki faktyczne magazynowania czy też nie – bowiem z punktu widzenia oceny prawnie – karnej procesu magazynowania nawet naruszenie warunków określonych w decyzji administracyjnej nie może zostać uznane jako czynność sprawcza wypełniająca znamiona art. 183 para 1 kk, przepis ten zawiera bowiem odwołanie blankietowe („*kto wbrew przepisom*”) do obowiązujących przepisów a nie do warunków wydanych pozwoleń administracyjnych);
4. przedsiębiorcy magazynujący odpady posiadali tytuł prawny do terenu na których magazynowane były odpady;
5. magazynowanie wynikało z procesów technologicznych lub organizacyjnych związanych z działalnością przedsiębiorców i nie przekraczało terminów uzasadnionych zastosowaniem tych procesów;
6. przedsiębiorcy nie magazynowali odpadów niebezpiecznych.

Zgodnie z art. 25 ust. 1 UoO „Magazynowanie odpadów odbywa się zgodnie z wymaganiami w zakresie ochrony środowiska oraz bezpieczeństwa życia i zdrowia ludzi, w szczególności w sposób uwzględniający właściwości chemiczne i fizyczne odpadów, w tym stan skupienia oraz zagrożenia, które mogą powodować te odpady, w tym zgodnie z wymaganiami określonymi w przepisach wydanych na podstawie ust. 7.”

Pomimo istnienia delegacji ustawowej zawartej w treści art. 25 ust. 1 UoO do wydania przez właściwego ministra rozporządzenia regulującego warunki magazynowania poszczególnych frakcji odpadów od 2013 - r. tj. od daty wejścia w życie art. 25 UoO Rozporządzenie wydane zostało dopiero we wrześniu 2020 r. a obowiązuje dopiero od 1 stycznia 2021 r.

O ile od dnia 1 stycznia 2021 r. tj. od dnia wejścia w życie Rozporządzenia - szczegółowe wymogi faktyczne i prawne dotyczące magazynowania odpadów nie budzą większych wątpliwości interpretacyjnych, o tyle istniejąca do tego czasu ewidentna luka prawna wynikająca z braku wprowadzenia wymaganych przez UoO przepisów wykonawczych szeregu takich wątpliwości nastrocza.

Jakkolwiek wprowadzenie Rozporządzenia eliminuje istniejącą do czasu wejścia w życie tego aktu normatywnego lukę prawną to zostanie ono poddane w niniejszym opracowaniu jedynie szczątkowej

² „§ 5a Karze określonej w § 5 podlega, kto porzuca odpady niebezpieczne w miejscu nieprzeznaczonym do ich składowania lub magazynowania.”

analizie – niezbędnej dla przedmiotu niniejszego artykułu – w szczególności w kontekście określenia ramowo jakiego rodzaju naruszeń w odniesieniu do magazynowania odpadów organy ścigania nie mogą uznawać jako naruszeń obowiązującego schematu postępowania z odpadami przed wejściem w życie Rozporządzenia.

W ramach prowadzonych badań przeanalizowano stany faktyczne kilkudziesięciu postępowań karnych (na różnych ich etapach) i postawione na ich kanwie zarzuty karne i na podstawie tak przeprowadzonej analizy autorka niniejszego opracowania wskazuje, że większość problemów interpretacyjnych dotyczących gospodarki odpadowej wynika: w pierwszej kolejności – z braku prawidłowego zidentyfikowania przez organy ścigania jakiego rodzaju regulacje prawne ustalają, kiedy „deponowanie” przez przedsiębiorcę odpadów można uznać za legalne (dozwolone) ich magazynowanie.

Drugi – ale być może pierwotny problem jaki został ujawniony w ramach badań akt przeanalizowanych spraw - stanowi brak rozróżnienia faktycznego procesów gospodarowania odpadami określonych w Ustawie o odpadach (ale również w szeregu innych przepisów związanych z gospodarką odpadową)³ - tj. w szczególności wytwarzania, zbierania, przetwarzania odpadów od procesu magazynowania odpadów co niejednokrotnie już na etapie analizy samego stanu faktycznego prowadziło do absurdalnych wniosków wyciąganych przez organy ścigania i stawiania na tej podstawie zarzutów karnych.

W toku analizy akt postępowań karnych, które toczyły się lub nadal się toczą (wobec przedsiębiorców prowadzących gospodarkę odpadową na podstawie stosownych decyzji administracyjnych) i związanych z nieprawidłową gospodarką odpadową stwierdzono pełen możliwy wachlarz stawianych osobom działającym w imieniu lub na rzecz tych przedsiębiorstw zarzutów zobrazowanych w tabeli 1 (poniżej), z czego istotne z punktu widzenia przedmiotu niniejszej publikacji są zarzuty o treści wskazanej w wierszach od 1-6 z uwagi na fakt, że organy ścigania w kilku przypadkach dokonały błędnej interpretacji stanu faktycznego uznając, że przedsiębiorca posiadający stosowne decyzje w ramach gospodarki odpadowej i magazynujący odpady zgodnie z warunkami określonymi w treści art. 25 UoO prowadził proces składowania odpadów lub zbierania odpadów.

Jeden z przypadków – polegający na kierowaniu przez organ ścigania wystąpień skierowanych między innymi do organów ochrony środowiska – zasługuje w tym miejscu na szczególną uwagę bowiem obnażył on brak znajomości rudymenarnych zasad gospodarki odpadowej organu ścigania. Prokurator (prowadzący *nota bene* przez kilka lat postępowanie przygotowawcze w jednej z największych „afer śmieciowych” od czasów wejścia w życie Kodeksu Karnego i Ustawy o Odpadach z 2001 r.) - na końcowym etapie śledztwa - w swoich wystąpieniach do sądów i organów ochrony środowiska negował istnienie pojęcia magazynowania odpadów wskazując m.in., że: „jest to pojęcie nieznane ustawie o odpadach”⁴, a następnie po kolejnych kilku miesiącach – najwyraźniej po zapoznaniu się z treścią art. 25 UoO - twierdził w wystąpieniach pisemnych, że aby móc magazynować odpady „konieczne jest uzyskanie stosownej decyzji administracyjnej zezwalającej na magazynowanie odpadów”.

³ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U.2020.1219 t.j.; dalej: „POŚ”); Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U.2020.1439 t.j.); Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz.U.2020.1463 t.j.; „UoL”); Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz.U.2020.797 t.j.; „UoO”); Ustawa z 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi (Dz.U.2020.1114 t.j.); Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U.2020.283 t.j.); Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej (Dz.U.2020.1903 t.j.); Ustawa z 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji (Dz.U.2020.2056 t.j.); Ustawa z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U.2020.713 t.j.); Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zużytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz.U.2020.1893 t.j.).

⁴ Pismo z dnia 29.12.2021r. w sprawie o sygn. akt ROS.6232.40.2021 do Burmistrza Miasta i Gminy Wschowa

Choć opisany powyżej przypadek braku elementarnej znajomości przepisów dotyczących gospodarki odpadowej ze strony organu ścigania jest wyjątkowo jaskrawy i w tym kontekście wyjątkowy – to nie jest on jednak odosobniony w odniesieniu do postępowań, które toczyły się wobec przedsiębiorców, którzy prowadzili proces magazynowania odpadów w ramach posiadanych decyzji i zgodnie z dyrektywami art. 25 UoO magazynowali te odpady – w ramach których organy ścigania uznały, że „deponowanie/przechowywanie/gromadzenie” przez przedsiębiorcę odpadów jest tożsame pojęciowo z procesem **składowania** stanowiącym przedmiot czynności sprawczych z art. 183 kk.

Tabela nr 1

Naruszenie:

Czynności wykonawcze:

1	art. 183 § 1	składowanie , usuwanie, przerabianie, unieszkodliwianie i przewóz odpadów lub substancji w sposób mogący zagrozić życiu lub zdrowiu wielu osób albo środowisku naturalnemu
2	art. 183 § 1 w zw. z 185 § 1	składowanie , usuwanie, przerabianie, unieszkodliwianie i przewóz odpadów lub substancji w sposób mogący zagrozić życiu lub zdrowiu wielu osób albo środowisku naturalnemu - w znacznych rozmiarach
3	art. 183 § 1 w zw. z 185 § 2	składowanie , usuwanie, przerabianie, unieszkodliwianie i przewóz odpadów lub substancji w sposób mogący zagrozić życiu lub zdrowiu wielu osób albo środowisku naturalnemu gdy następstwem jest śmierć człowieka lub ciężki uszczerbek na zdrowiu
4	art. 183 § 3	dopuszczenie wbrew obowiązкови do składowania , usuwania, przerabiania, unieszkodliwiania i przewozu odpadów albo sprowadzania z zagranicy odpadów lub substancji zagrażających środowisku
5	art. 183 § 3 w zw. z 185 § 1	dopuszczenie wbrew obowiązкови do składowania , usuwania, przerabiania, unieszkodliwiania i przewozu odpadów albo sprowadzania z zagranicy odpadów lub substancji zagrażających środowisku - w znacznych rozmiarach
6	art. 183 § 3 w zw. z 185 § 2	dopuszczenie wbrew obowiązкови do składowania , usuwania, przerabiania, unieszkodliwiania i przewozu odpadów albo sprowadzania z zagranicy odpadów lub substancji zagrażających środowisku gdy następstwem jest śmierć człowieka lub ciężki uszczerbek na zdrowiu
7	art. 183 § 4	nieumyślne nieodpowiednie postępowanie z odpadami lub substancjami zagrażającymi środowisku
8	art. 183 § 2	sprowadzanie z zagranicy odpadów lub substancji zagrażających środowisku

Brak prawidłowego zidentyfikowania przez właściwe organy faktycznie wykonywanych czynności w ramach poszczególnych procesów gospodarki odpadami, z jakimi w danej sprawie organ ścigania miał do czynienia prowadził częstokroć w analizowanych sprawach: po pierwsze - do błędnego formułowania postanowień o powołaniu biegłych (co w kilku przypadkach doprowadziło do wyeliminowania tych opinii na etapie sądowym jako podstawy dowodowej wyroku); a po wtóre – prowadziło do interpretacji pojęć ustawowo zdefiniowanych w aktach prawnych dotyczących gospodarki odpadowej *contra legem*.

Tego rodzaju błędy wynikające - być może - z braku dogłębnej analizy przepisów związanych z gospodarką odpadową i braku praktycznej wiedzy dotyczącej procesów gospodarowania odpadami - a popełniane przez Rzeczników Oskarżenia Publicznego na różnych etapach postępowania przygotowawczego - skutkować mogą finalnie brakiem możliwości skazania osób, które faktycznie popełniły przestępstwa przeciwko środowisku. Wynika to z bardzo trywialnej kwestii: brak zgromadzenia i zabezpieczenia w należyty sposób materiału dowodowego w śledztwie nie może być przez sąd w prosty sposób na etapie procesu konwalidowany. W tym kontekście może mieć to szczególnie istotne znaczenie w odniesieniu do opinii biegłych którzy mają stwierdzić skutki dla środowiska określonych procesów (czynności sprawczych) – o ile uczynią to w ramach niewłaściwie skonstruowanych tez dowodowych (np. przy braku uwzględniania istniejących już historycznie zanieczyszczeń) to opinia na dalszym etapie może okazać się bezużyteczna.⁵ Należy przy tym wziąć również pod uwagę to, że obok postępowań karnych związanych z nieprawidłową gospodarką odpadową (w szczególności w odniesieniu do przedsiębiorców „deponujących” - posługując się nomenklaturą niektórych Rzeczników Oskarżenia Publicznego – odpady - toczą się zazwyczaj równolegle postępowania administracyjne – jak chociażby w trybie art. 26 ust. 2 UoO w zakresie nakazania posiadaczowi odpadów usunięcie odpadów z miejsca nieprzeznaczonego do ich składowania lub magazynowania. Usunięcie więc takich odpadów w czasie trwania postępowania karnego i przed wydaniem przez właściwego biegłego opinii uwzględniającej wszelkie aspekty, które powinny podlegać opiniowaniu może w ostateczności spowodować brak możliwości skazania osoby, która faktycznie powinna zostać skazana chociażby z art. 183 para. 1 kk.

Co ciekawe – omawiany przypadek nie jest wskazywany przez autorkę niniejszego opracowania jedynie w wymiarze teoretycznym – w toku badania akt różnych postępowań ustalono, że Rzecznik Oskarżenia Publicznego kilkakrotnie sam inicjował postępowania w trybie art. 26 ust. UoO nie zadbawszy wcześniej o zabezpieczenie materiału dowodowego do postępowania karnego – w sposób należyty, tak jak w szczególności przeprowadzenia w sposób prawidłowy badań miejsc, w których odpady nie powinny być magazynowane i składowane.

Oczywiście w wypadku usunięcia „*dowodów zbrodni odpadowych*” w trybie administracyjnym w toku toczącego się śledztwa - przed prawidłowym dokonaniem badań przez właściwych biegłych - niesie to za sobą konsekwencje w wymiarze czysto procesowym w kontekście możliwości stwierdzenia znamion czynu zabronionego stypizowanego w art. 183 para. 1 kk. Co jednak bardziej istotne – może rodzić

⁵ Por. Wyrok Sądu Rejonowego w Jeleniej Górze z dnia 27 czerwca 2014 r. (Wyrok Sądu Rejonowego w Jeleniej Górze z dnia 27 czerwca 2014 r., sygn. akt VI Ka 453/14. 318) dotyczący czynu polegającego na kilkakrotnym usunięciu wbrew przepisom UoO na teren działki rolnej odpadów poremontowych w postaci betonu, gruzu betonowego, gruzu ceglanego, zmieszanych odpadów z betonu, gruzu cegielnianego, odpadowych materiałów ceramicznych, smoły, odpadowej papy oraz odpadów zawierających substancje niebezpieczne zawierające azbest, powodując tym samym zagrożenie istotnego obniżenia jakości wody i powierzchni ziemi, tzn. czynu z art. 183 § 1 k.k. Fundamentalne znaczenie dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy miała opinia biegłego z zakresu inżynierii sanitarnej i ochrony środowiska, który wskazał, że rów, w którym znajdowały się odpady zapętniany był przez wiele lat.

Zgromadzonych tam było ok. 300 ton odpadów, co według biegłego mogło trwać przynajmniej 25 lat i dopiero taka ilość odpadów mogła w istotny sposób negatywnie oddziaływać na wody powierzchniowe i podziemne. Zatem wynika z tego, że brak ściśle określonego znamiona karnego, czyli określenia znacznego rozmiaru szkód w środowisku, w tym przypadku zanieczyszczenia wód i gleby jest po pierwsze istotne dla sprawy, a po drugie bardzo trudne. Należy przy tym zauważyć, że w stosunku do stanu prawnego obowiązującego w dacie czynów objętych cytowanym wyrokiem, nowelizacją z 6 września 2019 r. (Art. 183 § 1 zmieniony przez art. 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. (Dz.U.2019.1579) zmodyfikowano paragraf 1 art. 183 nadając mu następujące brzmienie: „*Kto wbrew przepisom składa, usuwa, przetwarza, zbiera, dokonuje odzysku, unieszkodliwia albo transportuje odpady lub substancje w takich warunkach lub w taki sposób, że może to zagrozić życiu lub zdrowiu człowieka lub spowodować obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi lub zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.*”

Zmiana ta spowodowała rozszerzenie odpowiedzialności karnej na podmiot posiadający pozwolenie na zbieranie (poprzez dodanie znamienia czasownikowego „*zbiera*”, jednocześnie usunięto z treści uprzednio obowiązującego przepisu znamień „*istotnego*” obniżenia jakości wody i znamienia „*w znacznych rozmiarach*” w odniesieniu do spowodowania zniszczenia w świecie roślinnym lub zwierzęcym. Od daty wejścia w życie tych przepisów w celu przypisania odpowiedzialności karnej określonej osobie (i w odniesieniu do przestępstw popełnionych pod rządami tego przepisu nie jest zatem konieczne ustalenie istotnego obniżenia jakości wody – wystarczające jest stwierdzenie obniżenia jakości wody – a w odniesieniu do zniszczeń w świecie roślinnym i zwierzęcym nie jest już konieczne stwierdzenie „znaczących rozmiarów”.

zupełnie innego rodzaju konsekwencje po stronie organów prowadzących śledztwo a odnoszące się do niedopełnienia obowiązków przez te organy.

Kwestia ta pozostaje jednak poza zakresem przedmiotowym niniejszego opracowania i zostanie poddana dogłębnej analizie w innym artykule. W tym aspekcie należy jednak podkreślić, że przestępstwa z art. 183 kk dopuścić się może jedynie ten, który miał obowiązek przeciwdziałania temu, aby wbrew przepisom nie składowano, usuwano, przetwarzano odpadów lub substancji w takich warunkach lub w taki sposób, że mogłoby to zagrozić życiu lub zdrowiu człowieka lub spowodować istotne obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi lub zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach. W literaturze jednoznacznie podnosi się, że sprawcą tego czynu może być więc również *celnik, funkcjonariusz straży granicznej, urzędnik administracji rządowej oraz samorządowej, wójt, burmistrz lub prezydent miasta, starosta, marszałek województwa, wojewoda, minister właściwy do spraw środowiska, pracownicy tego ministerstwa podejmujący stosowne decyzje, Generalny bądź regionalny dyrektor ochrony środowiska, pracownik Inspekcji Ochrony Środowiska, pracownik Państwowej Rady Ochrony Środowiska, pracownicy komisji do spraw ocen oddziaływania na środowisko, osoby zasiadające w składzie Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska lub pracownicy biura Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska, a także osoby wchodzące w skład zarządów wojewódzkich funduszy ochrony środowiska ale również inni funkcjonariusze publiczni.*

Na tym tle w aktach przebadanych spraw znalazły się wystąpienia skierowane do Rzeczników Oskarżenia Publicznego aby w sposób jednoznaczny określili się czy odpady, stanowiące przedmiot postępowań wszczętych w trybie art. 26 ust. 2 UoO, stanowią dowody w sprawie karnej i czy mogą zostać usunięte w trybie administracyjnym i na mocy nie zaskarżonej przez Prokuratora decyzji administracyjnej. W dwóch z analizowanych przypadków Rzecznik Oskarżenia Publicznego nie udzielił przez wiele miesięcy jakiegokolwiek odpowiedzi właściwemu organowi ochrony środowiska ani posiadaczowi odpadów – w zasadzie powodując przeniesienie na siebie odpowiedzialności (w rozumieniu karnym, cywilnym i administracyjnym) za skutki jakie w dalszej perspektywie czasowej „zdeponowane” odpady mogą wywoływać.

Przeprowadzone badania akt postępowań karnych w konfrontacji ze znajomością przepisów prawa ochrony środowiska, w tym w szczególności gospodarki odpadowej doprowadziły autorkę niniejszego opracowania do konkluzji, że nie tylko organy ścigania, ale również sami przedsiębiorcy prowadzący gospodarkę odpadową mieli trudności z prawidłową interpretacją zasad dotyczących magazynowania odpadów w ramach prowadzonej działalności gospodarczej.

Przechodząc zaś na grunt prawa karnego trzeba wskazać, że przestępstwo stypizowane w art. 183 kk zawiera normę blankietową, która czyni koniecznym ustalenie wbrew jakim przepisom sprawca działał. W związku z tym należy odpowiedzieć na pytanie czy wystarczające jest naruszenie przepisów o randze podstawowej (np. obowiązującego obecnie Rozporządzenia w kontekście procesu magazynowania odpadów) czy konieczne jest odnalezienie właściwych kodów postępowania w przepisach o randze ustawowej lub w obowiązujących w Polsce aktach prawa międzynarodowego.

Na wstępie rozważań dotyczących normy blankietowej zawartej w paragrafie 1 art. 183 kk należy przypomnieć, że słusznie podnosi się w doktrynie⁶ i orzecznictwie, że dyrektywa wyłączności ustawowej została wprost wyrażona w art. 42 ust. 1 Konstytucji RP. „*Odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto dopuścił się czynu zabronionego pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia*”. Identyczne brzmienie mają przepisy art. 1 § 1 k.k. i art. 1 § 1 k. w.

6 K. Dąbkiewicz, Prawo karne - zasady odpowiedzialności - normy blankietowe i ich konkretyzacja w przepisach prawa lokalnego. Glosa do wyroku SN z dnia 20 października 2009 r., III KK 248/09, OSP 2011, nr 3, s. 32

Stając na gruncie powyższych przepisów, należy stwierdzić, iż chodzi zatem o to, jak należy interpretować pojęcie „ustawa”, czy chodzi wyłącznie o ustawę w znaczeniu formalnym jako akt prawny mający charakter ustawy parlamentarnej, czy też w znaczeniu materialnym, które będą obejmować nie tylko akt wydany przez parlament, ale także przepisy wykonawcze, niższej rangi od ustawy, wydane jednak z upoważnienia ustawowego i w jego granicach. W literaturze kwestia ta nie została jednoznacznie rozstrzygana.

Zdaniem L. Gardockiego „*stanowienie prawa karnego wyłącznie w formie ustaw nie oznacza, że akty normatywne niższej rangi nie mają żadnego znaczenia dla odpowiedzialności karnej. W doktrynie prawa karnego nie budził wątpliwości pogląd, że ustawowy przepis karny może mieć niekiedy charakter blankietowy, tzn. może odsyłać do rozporządzeń i zarządzeń dla sprecyzowania pewnych znamion*”⁷

W doktrynie prawa karnego przez pojęcie „przepisy blankietowe” rozumie się przepisy, które - określając zagrożenie karne w zakresie opisu czynu - odsyłają do innych źródeł prawa. Ustawowy opis czynu polega na zakazie naruszenia normy nieprawokarnej, która - wypełniając tenże opis - kompletuje zespół znamion przestępstwa.⁸ R. Dębski podniósł, że „*nakaz lub zakaz określonego zachowania się, wynikający z przepisów (z reguły administracyjnych) ustawowych lub wykonawczych, staje się wówczas przedmiotem odesłania (reguła odniesienia) przepisu karnego. Ponieważ przepis karny nie zawiera niezbędnego ustawowego opisu czynu, sformułowanie dyspozycji normy prawno - karnej wymaga sięgnięcia do normy wypełniającej. Zespół znamion przestępstwa można więc skompletować dopiero przez wypełnienie blankietu zawartego w przepisie karnym*”⁹. W sytuacji gdy przepisy odniesienia, do których odsyła dyspozycja blankietowa, zawarte są w akcie prawnym rangi niższej niż ustawa, *de facto* mamy do czynienia z przypadkiem przekazania przez ustawodawcę swych kompetencji do typizacji czynów zabronionych władzy niższego szczebla (tzw. przepisy blankietowe właściwe). Autor ten - mając na uwadze stopień blankietowości przepisu - wyróżnia poza tym przepisy w pełni blankietowe (tzw. czysty blankiet) „*przy których cały opis czynu znajduje się poza przepisem zawierającym odesłanie i określającym sankcję (blankietowość zupełna)*”, oraz przepisy częściowo blankietowe, które samodzielnie określają część znamion czynu zabronionego.

Odnosząc się do wyżej przytaczanych tez nie należy jednakże tracić z pola widzenia faktu, że zostały one opublikowane przed wejściem w życie Kodeksu Karnego z 1997 r., ale również obecnie obowiązującej Konstytucji. Z tej perspektywy warto również wskazać, że w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego przed wejściem w życie Konstytucji z 1997 r. dominowało słuszne stanowisko, że materialne elementy czynu uznanego za przestępny muszą być zdefiniowane w ustawie zgodnie z konstytucyjną zasadą wyłączności ustawy, w sposób kompletny, precyzyjny i jednoznaczny, nie mogą tego dokonywać akty wykonawcze, bo w prawie karnym wyłączność ustawy ma charakter bezwzględny.¹⁰

Częściowa ewolucja tego poglądu,¹¹ skłaniająca się w kierunku uznania, że określenie podmiotu i znamion przedmiotowych przestępstwa może nastąpić jednie w ustawie to dopuszczalne jest doprecyzowanie tych elementów w aktach wykonawczych podmiotu i znamion przedmiotowych

7 L. Gardocki: Zasada nullum crimen sine lege a akty normatywne naczelnych organów administracji, Państwo i Prawo 1969/3, L. Gardocki: Typizacja uproszczona, Studia Iuridica t. X, 1982, T. Bojarski: Typizacja przestępstw i zasada nullum crimen sine lege, Annales UMCS, 1977, t. XXIV, R. Dębski: Zasada nullum crimen sine lege i postulat wyłączności ustawy, Acta Universitatis Lodzensis 1992, z. 50, K. Wojtyczek: Zasada wyłączności ustawy w sferze prawa represyjnego. Uwagi na gruncie Konstytucji RP, Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych 1999/1.

8 K. Dąbkiewicz, Prawo karne - zasady odpowiedzialności - normy blankietowe i ich konkretyzacja w przepisach prawa lokalnego. Glosa do wyroku SN z dnia 20 października 2009 r., III KK 248/09, OSP 2011, nr 3, s. 32.

9 R. Dębski: Pozaustawowe znamiona przestępstwa. O ustawowym charakterze norm prawa karnego i znamionach typu czynu zabronionego nieokreślonych w ustawie, Łódź 1995, str. 118

10 Postanowienie TK z 13 czerwca 1994 r. S. 1/94 (OTK 1994/I poz. 28), wyrok TK z 26 kwietnia 1995 r. K. 11/94 (OTK 1995/I poz. 12).

11 Wyroki TK: z 20 lutego 2001 r. P. 2/2000 OTK ZU 2001/2 poz. 32, z 8 lipca 2003 r. P. 10/2002 (OTK ZU 2003/6A poz. 62), z 21 lipca 2006 r. P. 33/2005 (OTK ZU 2006/7A poz. 83).

przestępstwa wydanych w zgodzie z art. 92 Konstytucji, wywołała szereg zastrzeżeń i niedopuszczalne osłabienie funkcji gwarancyjnej prawa karnego.¹²

Szczególnego znaczenia w tym kontekście aktualnej perspektywy odnoszącej się do przepisów blankietowych, jakim jest w szczególności art. 183 kk nabiera więc treść uzasadnienia wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 9 lutego 2021 r., sygn. akt P 15/17, zgodnie z którym nakazu określoności (*nullum crimen sine lege*) nie spełnia przepis ustawy karnej wówczas, gdy adresat normy prawnokarnej nie jest w stanie zrekonstruować, jedynie na jego podstawie, zasadniczych znamion czynu zabronionego. „Przepis ustawy karnej musi stwarzać podmiotowi odpowiedzialności karnej realną możliwość takiej rekonstrukcji prawnokarnych konsekwencji zachowania” (zob. m.in. wyrok TK z 9.6.2010 r., SK 52/08, Legalis). Orzeczenie to odnosi się do kwestii precyzyjnej określoności normy prawa karnego. Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego odesłanie do norm prawnych może dotyczyć jedynie przepisów w randze ustawowej.

Na marginesie należy dodać, że przywołane orzeczenie dotyka także ważnego problemu kolizji norm prawa karnego i prawa administracyjnego. Zdaniem Trybunału udowodnione naruszenia przepisów prawa (administracyjnego) nie jest wystarczające dla karania na gruncie prawa karnego. Uwaga ta jest istotna w kontekście założeń poczynionych na stronie 1 i 2 niniejszego opracowania – konkludując bowiem treść przytaczanego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego – nie sposób uznać, że nawet o ile naruszenie warunków właściwych decyzji administracyjnych (wydanych pozwoleń lub zezwoleń) nie może być uznane przez organ ścigania *per se* jako postępowanie sprawcy „wbrew przepisom”, do których odnosi się norma blankietowa zawarta w paragrafie 1 art. 183 kk.¹³

Z aktualnej perspektywy karnistycznej oczywistym jest więc, że wymagane jest formułowanie znamion czynu zabronionego w sposób na tyle poprawny, jednoznaczny i precyzyjny, aby ryzyko karalności było rozpoznawalne dla adresatów normy i aby podczas stosowania prawa wykluczona była dowolność.

Przedmiotem ochrony przestępstwa niewłaściwego postępowania z odpadami jakim jest art. 183 kk jest bezpieczeństwo ekologiczne środowiska, nienaruszalność środowiska, świat roślinny i zwierzęcy oraz życie i zdrowie człowieka. W szczególności przepis ten ma na celu zabezpieczenie wody, powietrza oraz powierzchni ziemi przed negatywnym wpływem, jaki może mieć na nie niewłaściwe (niezgodne z określonymi normami) postępowanie z odpadami i innymi substancjami.¹⁴

Dobra te mogą zostać zagrożone przez bezprawne, łamiące przepisy, postępowanie z odpadami. W odniesieniu do strony przedmiotowej w zakresie czynności sprawczych w art. 183 kk. ustawodawca wskazał szereg czynności sprawczych, podlegających penalizacji.

¹² Zasada określoności czynu zabronionego pod groźbą kary w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego (w:) Księga XX-lecia orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, red. M. Zubik, Warszawa 2006, str. 534

¹³ Porównaj: Wyrok SN Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2021 r., II KK 167/21 „Zacząć wypada od zwrócenia uwagi na to, że nie może ulegać wątpliwości ani potrzeba, ani dopuszczalność posługiwania się przez ustawodawcę w obszarze prawa wykroczeń przepisami o charakterze blankietowym. Jak wiadomo, przy stosowaniu tych przepisów warunkiem przypisania odpowiedzialności i ukarania za wykroczenie jest naruszenie przez sprawcę także i n y c h przepisów współkształtujących znamiona wykroczenia, w tym również przepisów niższego rzędu. Operowanie przez ustawodawcę techniką regulacji blankietowej na gruncie prawa represyjnego podyktowane jest różnorodnymi względami o charakterze kryminalno-politycznym. Można wskazać w tym zakresie zarówno na dużą ilość przepisów z innych dziedzin prawa, których inkorporowanie w sposób zupełny do ustawy wykroczeniowej jest w praktyce niemożliwe do przeprowadzenia, częstymi zmianami tych przepisów (nierzadko chodzi tu o przepisy mające charakter administracyjny) czy istnieniem układów, w których warstwa normatywna, do której nawiązują przepisy blankietowe ulega zbyt szybkim zmianom w związku z koniecznością adekwatnego, elastycznego reagowania przez organy władzy publicznej na nagle zmieniające się układy faktyczne poprzez wydawanie odpowiednich aktów wykonawczych. Od czasu odzyskania niepodległości ani na gruncie penalnych ustaw dzielnicowych przejętych tymczasowo do polskiego porządku prawnego, ani na gruncie nowego, ujednoliconego prawa polskiego wykroczeń (kodyfikacja prawa penalnego roku 1932) ani doktryna, ani orzecznictwo nie kwestionowało tego, że operowanie przez ustawodawcę przepisami blankietowymi na gruncie prawa wykroczeń jest dopuszczalne. Obwarowywano jednak możliwości przypisania odpowiedzialności za wykroczenie blankietowe wymaganiem, by sąd każdorazowo rozważył i ustalił, że czyn zarzucony oskarżonemu jest zabroniony przez obowiązujące w czasie popełnienia i wyrokowania przepisy, wydane przez właściwą władzę (por.m.in.: orzeczenia Sądu Najwyższego z 10 listopada 1920 r., Akta nr. 2152/1022, Zbiór Urzędowy orzeczeń Sądu Najwyższego (Izba Karna), dalej – ZU OSN (IK), poz. 259)1922 i 30 kwietnia 1925 r., sygn. II K 467/25, ZU OSN (IK) poz. 95)1925)

¹⁴ por. Radecki [w:] Wąsek, Zawłocki I, s. 781; Nalewajko [w:] Królikowski, Zawłocki, Szczególna I, s. 472; Gałązka [w:] Grześkowiak, Wiak, s. 953

W związku z przeprowadzonymi badaniami akt postępowań karnych autorka niniejszego opracowania wskazuje, że dla przedmiotu niniejszego opracowania w kontekście procesu magazynowania odpadów przez przedsiębiorcę w ramach procesów: wytwarzania, zbierania lub przetwarzania odpadów przed wejściem w życie Rozporządzenia znaczenie będą miały tylko dwie czynności sprawcze określone w treści art. 183 kk (sprzed nowelizacji Kodeksu Karnego z 22 lipca 2022 r.) tj.:

- a) składowanie lub
- b) zbieranie penalizowane przez art. 183 para. 1 kk dopiero od 6 września 2019 r.¹⁵

które to procesy określane przez organy ścigania jako faktyczne „deponowania / gromadzenie / przechowywania” odpadów nie były odróżniane od magazynowania znajdującego się do dnia 1 września 2022 r. w ogóle (tj. do dnia wprowadzenia art. 183 para 5a kk¹⁶) poza zakresem sankcji karnej z art. 183 kk.

Tabela nr 2

Porównanie procesu magazynowania z procesem składowania i zbierania

Składowanie/składowisko - wymóg uzyskania przez przedsiębiorcę właściwej decyzji na składowanie	Magazynowanie/miejsce magazynowania - przedsiębiorca <u>nie uzyskuje decyzji na magazynowanie</u> – przepisy nie przewidują odrębnej decyzji na magazynowanie	Zbieranie/sposoby zbierania - wymóg uzyskania przez przedsiębiorcę właściwej decyzji na zbieranie
<u>Składowisko</u> - obiekt budowlany przeznaczony do składowania odpadów; <u>Odpady składowuje się:</u> • na składowisku odpadów; • w podziemnym składowisku odpadów, o którym mowa w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze; • w obiekcie unieszkodliwiania odpadów wydobywczych, o którym mowa w ustawie z dnia 10 lipca 2008 r. o odpadach wydobywczych. <u>Składowiska odpadów:</u> • niebezpiecznych; • obojętnych; • innych niż niebezpieczne i obojętne. <u>Zakazuje się:</u> • magazynowania odpadów na składowisku odpadów,	<u>Magazynowanie</u> odpadów- czasowe przechowywanie odpadów obejmujące: • wstępne magazynowanie odpadów przez ich wytwórcę, • tymczasowe magazynowanie odpadów przez prowadzącego zbieranie odpadów • magazynowanie odpadów przez prowadzącego przetwarzanie odpadów • magazynowanie odpadów odbywa się zgodnie z wymaganiami w zakresie ochrony środowiska oraz bezpieczeństwa życia i zdrowia ludzi, w szczególności w sposób uwzględniający właściwości chemiczne i fizyczne odpadów, w tym stan	<u>Zbieranie</u> odpadów- gromadzenie odpadów przed ich transportem do miejsc przetwarzania, w tym wstępne sortowanie nieprowadzące do zasadniczej zmiany charakteru i składu odpadów i niepowodujące zmiany klasyfikacji odpadów oraz tymczasowe magazynowanie odpadów, o którym mowa w pkt 5 lit. b (tymczasowe magazynowanie odpadów przez prowadzącego zbieranie odpadów) Odpady zbiera się w sposób selektywny.

¹⁵ art. 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. (Dz.U.2019.1579) zmieniającej Kodeks Karny ustawę z dniem 6 września 2019 r.

¹⁶ art. 5 pkt 4 lit. c ustawy z dnia 22 lipca 2022 r. (Dz.U.2022.1726) zmieniającej Kodeks Karny z dniem 1 września 2022 r.

• zbierania lub przetwarzania odpadów na składowisku odpadów w inny sposób niż składowanie odpadów, z wyjątkiem przypadków określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 124 ust. 6 UoO (specyficzne wymagania dotyczące składowania niektórych rodzajów odpadów) Odpady przed umieszczeniem na składowisku poddaje się procesowi przekształcenia fizycznego, chemicznego, termicznego lub biologicznego, włącznie z segregacją, w celu ograniczenia zagrożenia dla życia i zdrowia ludzi lub dla środowiska oraz ograniczenia ilości lub objętości składowanych odpadów, a także ułatwienia postępowania z nimi lub prowadzenia odzysku.	skupienia, oraz zagrożenia, które mogą powodować te odpady, w tym zgodnie z wymaganiami określonymi w przepisach wydanych na podstawie ust. 7 (rozporządzenie w sprawie magazynowania) • magazynowanie odpadów odbywa się na terenie, do którego posiadacz odpadów ma tytuł prawny. • <u>Magazynowanie odpadów jest prowadzone wyłącznie w ramach wytwarzania, zbierania lub przetwarzania odpadów.</u> <u>Posiadacz odpadów obowiązany do uzyskania zezwolenia na zbieranie odpadów lub zezwolenia na przetwarzanie odpadów, pozwolenia na wytwarzanie odpadów uwzględniającego zbieranie lub przetwarzanie odpadów lub pozwolenia zintegrowanego uwzględniającego zbieranie lub przetwarzanie odpadów, prowadzący magazynowanie odpadów, z wyjątkiem wstępnego magazynowania odpadów przez ich wytwórcę, o którym mowa w art. 3 ust. 1 pkt 5 lit. a, lub zarządzający składowiskiem odpadów jest obowiązany do prowadzenia wizyjnego systemu kontroli miejsca magazynowania lub składowania odpadów, zgodnie z ust. 6b-6f, 6h i 6i oraz przepisami wydanymi na podstawie ust. 8a.</u>	
	Szczegółowe informacje dotyczące sposobu prowadzenia magazynowania określa Rozporządzenie - rozporządzenie Ministra Klimatu z dnia 11.09.2020 r. w sprawie szczegółowych wymagań dla magazynowania odpadów (Dz. U 2020, poz. 1742).	

--	--	--

Przedmiotem czynności wykonawczej przestępstwa niewłaściwego postępowania z odpadami są natomiast w zależności od typu czynu zabronionego wszelkie odpady i substancje (art. 183 § 1 kk), substancje zagrażające środowisku (art. 183 § 2 kk) oraz odpady niebezpieczne (art. 183 § 5 kk oraz 183 § 5a kk obowiązujący od 1 września 2022 r.).

Opadem jest każda substancja lub przedmiot, których posiadacz zamierza się pozbyć lub do których pozbycia jest zobowiązany¹⁷.

Kolejną ważną kwestią jest podział odpadów, które dzielimy na:

- inne niż niebezpieczne (obojętne/inertne/zdefiniowane na zielonej liście)
- niebezpieczne (zdefiniowane na bursztynowej liście/oznaczone w nomenklaturze gwiazdką).

Wszystkie odpady zdefiniowane są w katalogu odpadów zdefiniowanym w Rozporządzeniu Ministra Klimatu z dnia 2 stycznia 2020 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. 2020 poz. 10), gdzie każdy odpad określa 6 cyfrowy kod, tj.:

- 2 pierwsze cyfry określają przemysł/branżę/dziedzinę z której pochodzą odpady;
- 2 kolejne cyfry określają dział z danej branży/przemysłu/dziedziny;
- 2 ostatnie cyfry są przyporządkowane do konkretnego rodzaju odpadu;
- * (gwiazdka) oznacza odpad niebezpieczny.

Przykład:

- Grupa 20: Odpady komunalne łącznie z frakcjami gromadzonymi selektywnie;
- 20 03: inne odpady komunalne;
- 20 03 01: niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne;
- 20 03 02: odpady z targowisk;
- 20 03 03: odpady z czyszczenia ulic i placów.

Jak wynika z powyższego przykładu, każdy odpad z każdego przemysłu/działalności można zakwalifikować. Grup odpadów w katalogu jest 20, a grupa 20 jest przeznaczona wyłącznie dla odpadów komunalnych, tj. odpadów powstających w gospodarstwach domowych - takich, które codziennie wytwarza każdy z nas.

Zgodnie z międzynarodowym prawem obowiązującym w zakresie transgranicznego przemieszczania odpadów określonym w:

1. Konwencji Bazylejskiej, której przepisy stanowią o kontroli transgranicznego przemieszczania i usuwania odpadów niebezpiecznych
2. Rozporządzeniu (WE) nr 1013/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie przemieszczania odpadów (dalej: „**Rozporządzenie UE 2006**”)¹⁸.

W ramach Rozporządzenia wyszczególnia się trzy listy dotyczące odpadów przywożonych/wywożonych z/za granicy/ę:

- **lista zielona:** obejmuje wszystkie odpady tożsame z odpadami innymi niż niebezpieczne¹⁹;
- **lista bursztynowa:** obejmuje wszystkie odpady niebezpieczne lub potencjalnie niebezpieczne (np. akumulatory, oleje przepracowane, szkło z monitorów komputerowych)²⁰;
- **niesklasyfikowane** - mieszaniny takich odpadów, które nie znajdują się ani na liście zielonej

¹⁷ Art. 3 ust. 1 pkt. 6 UoO

¹⁸ rozporządzenia (WE) nr 1013/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 14.06.2006 r. w sprawie przemieszczania odpadów (Dz.Urz. UE L 190, s. 1 ze zm.)

¹⁹ pełen wykaz „listy zielonej” zamieszczony jest w załączniku III do rozporządzenia (WE) nr 1013/2006.

²⁰ pełen wykaz „listy bursztynowej” zamieszczony jest w załączniku IV do rozporządzenia (WE) nr 1013/2006.

ani na bursztynowej²¹,

Szczególnymi kategoriami odpadów, wskazanymi w art. 3 ust. 1 pkt 7–13 UoO, są: odpady komunalne, odpady medyczne, odpady obojętne, odpady ulegające biodegradacji, odpady weterynaryjne, odpady zielone i odpady z wypadków.

Substancje zagrażające środowisku to wszelkie pierwiastki chemiczne oraz ich związki, mieszaniny lub roztwory występujące w środowisku lub powstałe w wyniku działalności człowieka, mogące zagrażać życiu lub zdrowiu człowieka lub środowisku naturalnemu.²²

Niejako na marginesie w odniesieniu do ram czasowych niniejszego opracowania należy wskazać, że od 1 września 2022 r. obowiązują zaostrzone przepisy działu XXII kodeksu karnego. Brzmienie art. 182 kk, art. 183 § 1 kk, art. 185 kk w kształcie obowiązującym do dnia 1 września 2022 r., stanowiło wynik implementacji dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 2008/99/WE z 19 listopada 2008 r. w sprawie ochrony środowiska poprzez prawo karne (Dz. Urz. UE L 328 z 06.12.2008, str. 28) – por. ustawa z dnia 25 marca 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 549). Zgodnie z art. 5 tej dyrektywy „Państwa członkowskie przyjmują niezbędne środki w celu zapewnienia, by przestępstwa, o których mowa w art. 3 i 4, podlegały skutecznym, proporcjonalnym i odstraszającym sankcjom karnym.” Zaostrzenie przepisów kodeksu karnego w odniesieniu do przestępstw środowiskowych stanowiło reakcję ustawodawcy na widoczny w ostatnich latach wzrost liczby przestępstw przeciwko środowisku (dalej: „**Nowelizacja**”).

Zgodnie z informacjami na stronie internetowej Komendy Głównej Policji²³:

- w przypadku art. 183 kk w ostatnich latach wzrosła liczba wszczętych postępowań (2017 r. – 249, 2018 r. – 345, 2019 r. – 412, 2020 r. – 454, 2021 - 515), liczba stwierdzonych przestępstw (2017 r. – 51, 2018 r. – 94, 2019 r. – 167, 2020 r. – 352, 2021 - 296) liczba wykrytych przestępstw (2017 r. – 28, 2018 r. – 70, 2019 r. – 109, 2020 r. – 287, 2021 – 214);
- w przypadku art. 185 kk w ostatnich latach wszczęto jedynie 2 postępowania liczba wszczętych postępowań (2017 r. – 0, 2018 r. – 1, 2019 r. – 0, 2020 r. – 0, 2021 - 0), liczba stwierdzonych przestępstw (2017 r. – 0, 2018 r. – 1, 2019 r. – 1, 2020 r. – 0, 2021 - 0) liczba wykrytych przestępstw (2017 r. – 0, 2018 r. – 1, 2019 r. – 1, 2020 r. – 0, 2021 - 0);

Niezależnie od wprowadzonych Nowelizacją zmian należy przypomnieć, że treść przepisów Kodeksu Karnego dotyczących przestępstw środowiskowych była kilkakrotnie przemodelowana jednakże dopiero ostatnie zmiany zaczynają fatycznie odzwierciedlać pojęciowo zakres czynności sprawczych, które mogą w drastyczny sposób szkodzić środowisku w kontekście postępowania z odpadami. Na szczególne uwzględnienie zasługuje wprowadzenie nowelizacją z dnia 22 lipca 2022 r. do art. 183 § 5a, w ramach którego rozróżniono (*per facta concludentia* odwołując się do „miejsc składowania lub magazynowania”) ustawowe pojęcia magazynowania i składowania znane przepisom ochrony środowiska.

Dopiero wprowadzenie tego przepisu pozwala na rozszerzenie sankcji karnych wobec podmiotów, które powołując się na proces magazynowania odpadów niebezpiecznych (w warunkach niezgodnych z art. 25 UoO i przepisami wykonawczymi) mogły dotychczas uniknąć sankcji karnej – bowiem, w uprzednio obowiązującym stanie prawnym – sankcjonowane karnie było jedynie niezgodne z przepisami **składowanie a od 6 września 2019 r. również zbieranie**.

²¹ pełen wykaz „mieszaniny odpadów” zamieszczony jest w załączniku IIIA do rozporządzenia (WE) nr 1013/2006.

²² por. art. 3 pkt 36 POŚ

²³ <https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwko-3>; dostęp: 25.10.2022 r.

Dokonując krótkiego przeglądu modyfikacji znamion przestępstw określonych w art. 183 kk należy zauważyć, że pierwotnie - w myśl § 1 art. 183 kk składowanie, usuwanie, przerabianie, unieszkodliwianie albo przewożenie odpadów lub substancji w takich warunkach lub w taki sposób, że mogło to zagrozić życiu lub zdrowiu wielu osób lub spowodować zniszczenia w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach, stanowiło przestępstwo zagrożone karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat. Z kolei w myśl § 2 art. 183 kk tej samej karze miał podlegać ten, kto wbrew przepisom ustawy sprowadzał z zagranicy odpady lub substancje zagrażające środowisku. Artykuł 183 § 3 kk zaś przewidywał odpowiedzialność sprawcy, który wbrew obowiązкови dopuścił do popełnienia czynu stypizowanego w § 1 lub 2 art. 183. W art. 183 § 4 kk przewidywano natomiast odpowiedzialność dla sprawcy działającego z winy nieumyślnej. Jednakże sama treść art. 183 została zmieniona przez art. 37 ustawy z 29.06.2007 r. o międzynarodowym przemieszczaniu odpadów (tekst jedn.: Dz.U. z 2020 r. poz. 1792), w którym przyjęto odpowiedzialność podmiotu, który wbrew przepisom składowuje, usuwa, przetwarza, dokonuje odzysku, unieszkodliwia lub transportuje odpady lub substancje w takich warunkach lub w taki sposób, że może to zagrozić życiu lub zdrowiu wielu osób lub spowodować zniszczenia w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach. Jak z tego wynika, poszerzono znamiona czasownikowe, zastępując słowo „przerabia” terminem „przetwarza”, dodając określenie „dokonuje odzysku” oraz słowo „transportuje”. Jednocześnie w § 2 art. 183 kk określenie „sprowadza z zagranicy odpady lub substancje zagrażające środowisku” zastąpiono słowami „przywozi z zagranicy substancje zagrażające środowisku”. W ten sposób termin „sprowadza” zastąpiono określeniem „przywozi”, usuwając jednocześnie z brzmienia przepisu termin „odpady”.

Przywożenie z zagranicy, wbrew przepisom odpadów lub wywożenie odpadów stało się odrębnym przestępstwem, penalizowanym w treści art. 183 § 4 kk. Jako nowe przestępstwo określano przywożenie z zagranicy lub wywożenie za granicę odpadów niebezpiecznych bez wymaganego zgłoszenia lub zezwolenia albo wbrew jego warunkom (art. 183 § 5 kk). Jednocześnie nieumyślne działanie sprawców skryminalizowano w treści art. 183 § 6 kk.

Kolejna zmiana została wprowadzona ustawą z 25 marca 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, w której zmieniono dotychczasową treść art. 183 § 1 k.k. w ten sposób, że otrzymał on brzmienie: „*kto wbrew przepisom składowuje, usuwa, przetwarza, dokonuje odzysku, unieszkodliwia albo transportuje odpady lub substancje w takich warunkach lub w taki sposób, że może to zagrozić życiu lub zdrowiu człowieka lub spowodować istotne obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi lub zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5*”.

Do tego przypadku można odnieść przepisy art. 122 UoO, w którym uwzględniono zakazy składowania odpadów.

Jeżeli niezgodne z przepisami składowanie odpadów nastąpiło w wymienionych w cytowanym przepisie warunkach lub w taki sposób, że mogło to zagrozić życiu lub zdrowiu człowieka lub spowodować istotne obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi lub zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach, czyn ten jest przestępstwem z art. 183 kk. Zatem przepisy analizowanego artykułu określają znamiona przestępstwa oraz odpowiedzialność za spowodowanie zagrożenia dla życia ludzi, a także środowiska roślinnego i zwierzęcego, wywołane niewłaściwym postępowaniem z niebezpiecznymi substancjami lub odpadami. Czynem nielegalnym stypizowanym w tym przepisie jest działanie polegające na składowaniu, usuwaniu, przetwarzaniu, dokonywaniu odzysku, unieszkodliwianiu lub transportowaniu odpadów, wbrew przepisom, które może negatywnie wpływać na otaczającą przyrodę, ekosystemy i klimat oraz stanowić bezpośrednie zagrożenie dla zdrowia i życia człowieka²⁴.

²⁴ W. Radecki, Ustawa o odpadach. Komentarz, wydanie z 2016 r., s. 335; zob. także: W. Radecki, Przestępstwa przeciwko środowisku, (w:) System prawa karnego, Przestępstwa przeciwko państwu i organom zbiorowym, tom 8, A. Marek (red.), C.H. Beck, Warszawa 2013; W. Radecki,

Nowelizacja art. 183 kk z 2019 r. została już w treści niniejszego opracowania omówiona w kontekście Wyroku Sądu Rejonowego w Jeleniej Górze z dnia 27 czerwca 2014 r., sygn. akt VI Ka 453/14. 318 (przypis nr 6 na str. 4), wobec czego ponowne przytaczanie tej analizy w tym miejscu jawi się jako zbędne.

Jak wspomniano wyżej, na szczególną uwagę zasługuje ostatnia Nowelizacja z dnia 22 lipca 2022 r. (data wejścia w życie: 1 września 2022 r.); wprowadziła ona, nowe - bo zaostrzone – granice ustawowego zagrożenia dla czynów określonych w art. 183 § 1 kk tj.: zwiększono dolną i górną granicę ustawowego zagrożenia, polegającej na wprowadzeniu kary pozbawienia wolności w przedziale od roku do 10 lat.

Zaostrzono również sankcję za przywożenie z zagranicy lub wywożenie za granicę bez wymaganego zgłoszenia lub zezwolenia, albo wbrew jego warunkom odpadów niebezpiecznych zwiększając dolną i górną granicę ustawowego zagrożenia, która obecnie wynosi od lat 2 do lat 12 pozbawienia wolności. Jednocześnie w art. 183 § 6 kk określono nowe granice ustawowego zagrożenia kary za ww. czyny popełnione poprzez nieumyślne działania sprawcy, tj. wskazano że tego rodzaju czyny zabronione mogą podlegać także pozbawienia wolności do lat 5 (poprzednie brzmienie kk wskazuje jako granice kary 2 lata).

Znowelizowano także art. 185 kk, obejmujący typ kwalifikowany przestępstw, wskazanych we wcześniejszych przepisach (tj. art. 183§1 lub 3), których następstwem jest:

1. *zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach lub istotne obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi (art. 185 § 1 kk)*. Do czasu wejścia w życie ostatniej nowelizacji sprawca takiego czynu podlegał karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8 – obecnie sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do lat 10;
2. *ciężki uszczerbek na zdrowiu człowieka (art. 185 § 2 kk)* - do czasu wejścia w życie ostatniej nowelizacji sprawca takiego czynu podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10 – obecnie sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 2 lat do lat 12;
3. *śmierć człowieka lub ciężki uszczerbek na zdrowiu wielu osób (art. 185 § 3 kk)*. Do czasu wejścia w życie ostatniej nowelizacji sprawca takiego czynu podlegał karze pozbawienia wolności od 2 lat do 12. Nowelizacja zwiększa granice ustawowego zagrożenia obecnie sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 2 lat do lat 15.

Zwiększenie dolnej granicy ustawowego zagrożenia za ww. czyny, spełniające znamiona przestępstw przeciwko środowisku, ma za zadanie uniemożliwienie zastosowania art. 69 § 1 kk, zgodnie z którym sąd może warunkowo zawiesić wykonanie kary pozbawienia wolności orzeczonej w wymiarze nieprzekraczającym roku, jeżeli sprawca w czasie popełnienia przestępstwa nie był skazany na karę pozbawienia wolności i jest to wystarczające dla osiągnięcia wobec niego celów kary, a w szczególności zapobieżenia powrotowi do przestępstwa. Natomiast zwiększenie górnej granicy ustawowego zagrożenia ww. przestępstw przeciwko środowisku spowoduje, że w przypadku przestępstw przeciwko środowisku nie będą miały zastosowania:

1. art. 37a § 1 kk²⁵

Dezintegracja polskiego prawa penalnego. „Prokuratura i Prawo” 2014, nr 9. 654 Dz.U. Nr 94, poz. 549. 655 W. Radecki, Ustawa o odpadach. Komentarz, wydanie z 2016 r., s. 337

²⁵ Jeżeli przestępstwo jest zagrożone tylko karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 8 lat, a wymierzona za nie kara pozbawienia wolności nie byłaby surowsza od roku, sąd może zamiast tej kary orzec karę ograniczenia wolności nie niższą od 3 miesięcy albo grzywnę nie niższą od 100 stawek dziennych, jeżeli równocześnie orzeka środek karny, środek kompensacyjny lub przepadek;

2. art. 59 kk²⁶

3. art. 66 kk²⁷

Jednocześnie zaostrezając sankcje karne w wyżej określonym zakresie wprowadzono nową instytucję określoną art. 188a kk, zgodnie z którym: „§ 1 *wobec sprawcy przestępstwa określonego w art. 182 § 1 lub 3, art. 183 § 1 lub 3 lub w art. 184 § 1 lub 2, który dobrowolnie naprawił szkodę w całości, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia. § 2. Wobec sprawcy przestępstwa wymienionego w § 1, który dobrowolnie naprawił szkodę w znacznej części, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary*”.

Zgodnie z treścią uzasadnienia Nowelizacji zmiana ta, wprowadzająca rozwiązanie analogiczne do przewidzianego w art. 295 kk oraz niemieckiego i austriackiego kodeksu karnego, ma na celu umożliwienie sądowi przy orzekaniu o karze uwzględnienia w pełni znamion strony przedmiotowej czynów zabronionych, określonych w art. 181 kk -185 kk.

W judykaturze trafnie podkreśla się, iż dla zastosowania przez sąd art. 295 kk nie ma znaczenia fakt, kiedy sprawca przestępstwa wymienionego w tym przepisie naprawił szkodę jeszcze przed wszczęciem postępowania karnego czy też dopiero w czasie jego trwania (nawet w toku rozprawy głównej), natomiast jest istotne, czy uczynił to „dobrowolnie”, czyli w wyniku własnej swobodnej decyzji (Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 2002 r., WA 6/02, OSNKW 2002, z. 7-8, poz. 57).

Co jednak najbardziej istotne w kontekście niniejszej publikacji w ramach ostatniej nowelizacji art. 183 kk dodano § 5a, penalizujący porzucanie odpadów niebezpiecznych w miejscu nieprzeznaczonym do ich składowania lub magazynowania.

Ponieważ pojęcie magazynowania w odniesieniu do przestępstw środowiskowych pojawiło się pierwszy raz w kodeksie karnym w wyniku Nowelizacji i wprowadzenia do art. 183 § 5a kk. warto w tym miejscu pokrótce wyjaśnić znaczenie innych kluczowych pojęć związanych z penalizowanymi przez ustawodawcę działaniami lub zaniechaniami określonymi w art. 183 kk

I o ile wprowadzony przepis odnosi się w swoim zakresie do odpadów klasyfikowanych jako odpady niebezpieczne i zgodnie z poczynionymi założeniami pozostaje poza zakresem niniejszego opracowania; **to konieczne jest odniesienie się do niego z uwagi na to, że po raz pierwszy w kodeksie karnym wprowadzono penalizację procesu magazynowania – na chwilę obecną jedynie w odniesieniu do odpadów niebezpiecznych. Skoro więc ustawodawca wprowadza do kodeksu karnego kolejne czynności sprawcze określone ustawowo w innych przepisach tj. w Ustawie o Odpadach to oznacza to, że przed wejściem w życie Nowelizacji magazynowanie odpadów przez Przedsiębiorców nie było w ogóle w żaden sposób kodeksem karnym penalizowane.**

W sposób oczywisty przemawiają za tym zasady techniki prawodawczej ujęte w Rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” ale przede wszystkim należy tu mieć na uwadze, że prawo karne rozumiane jako zespół norm wytyczających nieprzekraczalne granice dozwolonego zachowania stanowi *ultima ratio*. Z uwagi na fakt, że środki

²⁶ Jeżeli przestępstwo jest zagrożone karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 3 lat albo karą łagodniejszego rodzaju i społeczna szkodliwość czynu nie jest znaczna, sąd może odstąpić od wymierzenia kary, jeżeli orzeka jednocześnie środek karny, przepadek lub środek kompensacyjny, a cele kary zostaną w ten sposób spełnione;

²⁷ § 1. Sąd może warunkowo umorzyć postępowanie karne, jeżeli wina i społeczna szkodliwość czynu nie są znaczne, okoliczności jego popełnienia nie budzą wątpliwości, a postawa sprawcy niekaranego za przestępstwo umyślne, jego właściwości i warunki osobiste oraz dotychczasowy sposób życia uzasadniają przypuszczenie, że pomimo umorzenia postępowania będzie przestrzegał porządku prawnego, w szczególności nie popełni przestępstwa.

§ 2. Warunkowego umorzenia nie stosuje się do sprawcy przestępstwa zagrożonego karą przekraczającą 5 lat pozbawienia wolności.

penalne dotkliwie ingerują w sferę praw i wolności człowieka, pojęcia, którymi operuje ustawodawca karny, powinny być dostatecznie jednoznaczne i precyzyjne.²⁸

Ustawa o Odpadach zawiera definicje legalne składowania, zbierania i magazynowania. Odnosząc się do teoretycznoprawnego ujęcia definicji legalnych należy przytoczyć T. Kotarbińskiego, według którego budowanie definicji polega na określaniu zwrotów języka i jest metodą walki z mętnością znaczeń słów, zwrotów czy całych wypowiedzi²⁹. Z kolei proces definiowania polega na precyzowaniu znaczenia określonego sformułowania, a zatem w istocie – jak zauważa H.L.A. Hart – jest procesem polegającym na wytyczeniu granic lub rozróżnień między jednym rodzajem rzeczy a innym, zaś język zaznacza to, posługując się oddzielnymi sformułowaniami³⁰.

Definicja jest zatem wypowiedzią, która określa sens, znaczenie definiowanego wyrazu lub wyrażenia, a jednocześnie podaje jednoznaczną charakterystykę definiowanego przedmiotu³¹.

Przyjmuje się, że definicją legalną jest każda definicja, która została sformułowana przez podmiot tworzący prawo, umieszczona w tekście prawnym, i która dotyczy wyrażenia występującego w tym tekście. O uznaniu za definicję legalną przesądza sam fakt jej umieszczenia w tekście prawnym, co z kolei oznacza, że bez znaczenia pozostaje jej budowa, cel czy uzasadnienie sformułowania³².

Definicje legalne to najmocniejszy i niekwestionowany dowód intencji prawodawcy³³. Nie mniejsze znaczenie ma okoliczność, że zamieszczenie w tekście prawnym stosownej definicji sprzyja spójności semantycznej interpretowanego (fragmentu) tekstu. Nie można bowiem przypisywać tym samym wyrazom lub wyrażeniom w obrębie jednego aktu prawnego innych znaczeń od tego, jakie zostało ustalone przez prawodawcę w postaci definicji legalnej³⁴.

Na zasadność korzystania z definicji legalnych określonych w różnych aktach prawnych wskazuje również orzecznictwo Sądu Najwyższego. W uzasadnieniu uchwały 7 sędziów SN o sygn. I KZP 39/03 sąd stwierdza: *„W teorii prawa przyjmuje się, że dla ustalenia znaczenia poszczególnych słów lub wyrażeń w tekście prawnym, należy w pierwszej kolejności odwołać się do językowych dyrektyw interpretacyjnych, wskazujących wprost sens słownikowy danego zwrotu. Należy w związku z tym najpierw sprawdzić, czy w tekście prawnym występuje definicja legalna danego zwrotu lub wyrażenia. To prawda, że definicji legalnej należy szukać w pierwszej kolejności w akcie prawnym zawierającym interpretowane wyrażenie. Jeśli jednak definicji w danym akcie brak, należy sprawdzić, czy definicja taka występuje w innej ustawie uznanej za podstawową dla danej dziedziny. Jeśli definicja taka w ustawie o takim charakterze występuje - należy się do niej odwołać (por. A. Zieliński: Wykładnia..., op.*

²⁸ „Sięganie w interesującej materii do zasad techniki prawodawczej respektuje fakt, że wiedza o zasadach legislacji, „a zwłaszcza techniki legislacyjnej” jest składową założenia o racjonalności prawodawcy i „korespondują z dyrektywami porządkującą fazę wykładni, a przede wszystkim fazę rekonstrukcyjną”. Zob. M. Zieliński, Wykładnia prawa..., op. cit., s. 263-265. Następnie respektuje fakt, że „techniki kodowania norm w przepisach prawnych zostały uwzględnione w treści dyrektyw interpretacyjnych derywacyjnej koncepcji wykładni prawa Macieja Zielińskiego”. Tak zorientowana postawa badawcza jest wyrazem dążenia do racjonalnego uwzględnienia sformułowanego przez Zygmunta Ziemińskiego postulatów wewnętrznej integracji nauk prawnych, a tym samym niepodjęmowania nieekonomicznego wysiłku badawczego. Spełnienie tych elementarnych rygorów metodologicznych przy analizie problematyki pozornego zbiegu przepisów w prawie karnym czyni zadość wysuniętej przez Włodzimierza Wróbla ogólnej wskazówce, że w problematyce zbiegu przepisów ustawy „pomocnym instrumentem analizy tego zagadnienia stanowi odwołanie się do ustaleń teorii prawa i przyjętych reguł wykładni”. postanowienie SN z dnia 24.02.2006 r., I KZP 52/05; wyrok SN z dnia 6.05.2011 r., II CSK 421/10; wyrok SA w Poznaniu z dnia 14.09.2011 r., por. wyrok NSA z dnia 9.05.2013 r., I GSK 208/12; wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 1.8.2013 r., I SA/Wr 683/13; wyrok WSA w Gdańsku z dnia 5.03.2015 r., III SA/Gd 1024/14; postanowienie SN z dnia 6.10.2016 r., IV KK 138/16.

²⁹ T. Kotarbiński, Elementy teorii poznania, logiki formalnej i metodologii nauk, Warszawa 1986, s. 38

³⁰ H.L.A. Hart, Pojęcie prawa, tłum. J. Woleński, Warszawa 1998, s. 28. Zob. również K. Opalek, J. Wróblewski, Zagadnienia teorii prawa, Warszawa 1969, s. 41 (K. Siwek, Kilka uwag o stosunku pomiędzy podstawowym typem czynu zabronionego a jego odmianami oraz o regule specjalności jako mechanizmie redukcyjnym wielość ocen w prawie karnym, Ius Novum 2021, nr 3, s. 27-46. <https://sip.lex.pl/#/publication/151397075/siwiek-kamil-kilka-uwag-o-stosunku-pomiedzy-podstawowym-typem-czynu-zabronionego-a-jego-odmianami...?cm=URELATIONS> (dostęp: 2022-10-29 13:52)

³¹ A. Malinowski, Polski język prawny. Wybrane zagadnienia, Warszawa 2006, s. 155

³² Ibidem, s. 156

³³ Z. Tobor, W poszukiwaniu intencji prawodawcy, Warszawa 2013, s. 116 i 233

³⁴ A. Choduń, Słownictwo tekstów aktów prawnych w zasobie leksykalnym współczesnej polszczyzny, Warszawa 2007, s. 92

cit. , s. 310-311).(...) Wskazana wyżej zasada wykładni, wywodzona z racjonalności prawodawcy (por. K. Opałek, J. Wróblewski: *Zagadnienia teorii prawa*, Warszawa 1969, s. 247; Z. Ziemiński: *Teoria prawa*, Warszawa 1978, s. 108-121), nazywana bywa także **regułą konsekwencji terminologicznej** (nakazem nadawania temu samemu pojęciu zawsze tego samego znaczenia we wszystkich kontekstach, w których występuje - por. J. Wróblewski: *Sądowe stosowanie prawa*, Warszawa 1988, s. 134) lub zakazem wykładni homonimicznej (**zakazem nadawania tym samym zwrotom różnych znaczeń** - por. L. Morawski: *Wykładnia w orzecznictwie sądów. Komentarz*, Toruń 2002, s. 145-150). Jej znaczenie podkreślane było wielokrotnie w judykaturze Sądu Najwyższego (zob. np. uzasadnienia uchwał SN: z dnia 17 grudnia 1988 r., VI KZP 9/88, OSNKW 1989, z. 1-2, poz. 1, z dnia 5 kwietnia 1995 r., I KZP 39/94, OSNKW 1995, z. 5-6, poz. 25, z dnia 20 stycznia 2000 r., I KZP 48/99, OSNKW 2000, z. 3-4, poz. 18, z dnia 8 lutego 2000 r., I KZP 50/99, OSNKW 2000, z. 3-4, poz. 24 oraz uzasadnienie postanowienia SN z dnia 6 września 2000, III KKN 337/00, OSNKW 2000, z. 9-10, poz. 81) oraz w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego. To prawda, że reguła konsekwencji terminologicznej, podobnie jak inne dyrektywy wykładni, dopuszcza wyjątki. Trafnie jednak wskazuje się, że w sytuacji, gdy ustawodawca chce nadać tym samym wyrażeniom różne znaczenie, a tym samym odstąpić od zakazu wykładni homonimicznej, wówczas powinien to wyrazić w tekście prawnym zaznaczyć (por. np. uzasadnienie uchwały TK z dnia 29 stycznia 1992 r., W 14/91, OTK 1992, nr 1, poz. 20). Również zasady techniki prawodawczej nakazują przestrzeganie przytoczonych wyżej reguł (zob. § 9 i 10 załącznika do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r., Dz. U. Nr 100, poz. 908)³⁵.

1. Każdy z nas jest wytwórcą odpadów i każdy z nas magazynuje odpady z przyczyn organizacyjnych.

MAGAZYNOWANIE³⁶ odpadów jest to czasowe przechowywanie odpadów obejmujące:

- wstępne magazynowanie odpadów przez ich wytwórcę (umieszczamy odpady w kubie, koszu, worku);
- tymczasowe magazynowanie przez prowadzącego zbieranie odpadów (cyklicznie przyjeżdża do nas firma, która zbiera odpady i wiezie je do punktu/stacji przeładunkowej, gdzie gromadzone są przez jakiś czas do zgromadzenia partii transportowej);
- magazynowanie przez prowadzącego przetwarzanie odpadów.

Magazynowanie odpadów jest dozwolone, po pierwsze, tylko wtedy, jeżeli jest konieczne i może być prowadzone w sposób bezpieczny, po drugie – tylko przez czas oznaczony, po trzecie – tylko na terenie spełniającym określone warunki – I takie założenia poczyniono we wstępie niniejszego opracowania.

Konieczność prowadzenia magazynowania ma wynikać z wymagań stosowanych procesów technologicznych lub organizacyjnych, dotyczących odpowiednio wytwarzania, zbierania bądź przetwarzania odpadów (zebranie odpowiedniej ilości odpadów do transportu, umożliwiających transport racjonalny pod względem ekonomicznym, czy podobnie odpadów do przetworzenia w określonej instalacji, działającej w oparciu o pewien reżim technologiczny). Same wymagania organizacyjne to jednak nie wszystko, ocena konieczności magazynowania musi brać pod uwagę także stan i właściwości odpadów, zwłaszcza z punktu widzenia zapewnienia bezpiecznego przebiegu magazynowania.

2. Każdy z nas jest wytwórcą odpadów, każdy z nas magazynuje odpady z przyczyn organizacyjnych, ale nieliczni przetwarzają.

³⁵ Zob. także L. M o r a w s k i, op. cit., s. 106–107

³⁶ Art. 3 ust. 1 pkt. 5 ppkt. a), b), c) ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2021 r. poz. 779).

PRZETWARZANIE³⁷ odpadów - procesy odzysku lub unieszkodliwiania w tym procesy poprzedzające odzysk lub unieszkodliwianie (np. recykling).

O ile jasne jest magazynowanie w domu do czasu odbioru i magazynowanie przez firmę odbierającą do czasu zgromadzenia partii transportowej, o tyle magazynowanie przez prowadzącego instalację budzi szereg wątpliwości. Magazynowanie odpadów czy to przez przedsiębiorcę czy każdą osobę fizyczną należy prowadzić tak, aby ograniczyć negatywny wpływ tych działań na środowisko. Czynności te nie mogą powodować zagrożenia dla wody, powietrza, gleby, roślin, zwierząt, nie mogą wywoływać niekorzystnych skutków dla terenów wiejskich lub miejsc o szczególnym znaczeniu przyrodniczo - kulturowym, ani stanowić ryzyka pożarowego, co jest bardzo częstym zjawiskiem wywołanym samozapłonem niejednokrotnie wynikającym z niewłaściwego magazynowania odpadów, niewłaściwymi zabezpieczeniami miejsc magazynowania. Od 2021 r. miejsca magazynowania podlegają szczegółowym rygorom obejmującym między innymi konieczność posiadania zatwierdzonego operatu przeciwpożarowego, systemu wizyjnej kontroli miejsca magazynowania, czasu przechowywania zapisów tego monitoringu i szeregu obostrzeń mających na celu ograniczenie do minimum oddziaływania miejsc magazynowania odpadów (art. 25 UoO).

Magazynowanie przez prowadzącego przetwarzanie odpadów

Magazynowanie odpadów odbywa się zgodnie z wymaganiami w zakresie ochrony środowiska oraz bezpieczeństwa i zdrowia ludzi, a w szczególności w sposób uwzględniający właściwości chemiczne i fizyczne odpadów, w tym stany skupienia oraz zagrożenia, które mogą powodować te odpady³⁸. Magazynowanie może odbywać się na terenie do którego posiadacz odpadów ma tytuł prawny.

Po pierwsze: Magazynowanie odpadów jest prowadzone wyłącznie w ramach wytwarzania, zbierania lub przetwarzania odpadów.

Po drugie: Odpady mogą być magazynowane, jeżeli konieczność magazynowania wynika z procesów technologicznych lub organizacyjnych i nie przekracza terminów uzasadnionych zastosowaniem tych procesów, nie dłużej niż:

1 rok - w przypadku odpadów niebezpiecznych, palnych, zmieszanych komunalnych i pochodzących z przetwarzania odpadów komunalnych.

3 lata - w przypadku pozostałych odpadów.

Od września 2021 roku³⁹ ustawodawca zawęził ten przepis do 3 lat dla wszystkich rodzajów odpadów.

Co istotne, ustawodawca **nie przewidział konieczności uzyskania decyzji, pozwolenia, zezwolenia, zgody na prowadzenie magazynowania**, zakładając słusznie, że magazynować odpady przez 3 lata może jedynie przedsiębiorca prowadzący działalność - taki który posiada możliwości dalszego postępowania z odpadami w zakresie zbierania, wytwarzania i ich przetwarzania.

Te trzy działania wymagają uzyskania decyzji, a zapisy tej decyzji zawierają informacje/warunki określające sposoby magazynowania odpadów – jednakże jak ustalono podczas badania akt postępowania karnych gros decyzji nie zawiera takich zapisów, które precyzują wymogi magazynowania odpadów przez przedsiębiorcę.

Zbieranie odpadów to gromadzenie odpadów przed ich transportem do miejsc przetwarzania, w tym wstępne sortowanie nieprowadzące do zasadniczej zmiany charakteru i składu odpadów i niepowodujące zmiany klasyfikacji odpadów oraz tymczasowe magazynowanie odpadów, o którym

³⁷ Art. 3 ust. 1 pkt. 21 ustawy z dnia 14.12.2012 r. o odpadach.

³⁸ Art. 25 ustawy z dnia 14.12.2021 r. o odpadach.

³⁹ Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. (Dz.U.2021.1648) zmian. Ustawę o Odpadach z dniem 23 września 2021 r.

mowa w art. 3 pkt. 5 lit. b Ustawy o odpadach (tymczasowe magazynowanie odpadów przez prowadzącego zbieranie odpadów).

Ustawa wskazuje, że każdy, kto podejmuje działania powodujące lub mogące powodować powstanie odpadów, powinien takie działania planować, projektować i prowadzić przy użyciu takich sposobów produkcji lub form usług oraz surowców i materiałów, aby w pierwszej kolejności zapobiegać powstawaniu odpadów lub ograniczać ich ilość i ich negatywne oddziaływanie na życie i zdrowie ludzi oraz na środowisko, w tym przy wytwarzaniu produktów, podczas i po zakończeniu ich użycia.

Magazynowanie odpadów powinno odbywać się zgodnie z wymaganiami w zakresie ochrony środowiska oraz bezpieczeństwa życia i zdrowia ludzi, w szczególności w sposób uwzględniający właściwości chemiczne i fizyczne odpadów, w tym stan skupienia, oraz zagrożenia, które mogą powodować te odpady, w tym zgodnie z wymaganiami określonymi w przepisach wydanych na podstawie Ustawy o odpadach⁴⁰.

Przepisy wprowadzają zakaz łącznego magazynowania odpadów z innymi substancjami (produktami ubocznymi, przedmiotami lub substancjami które utraciły status odpadów) w miejscach przeznaczonych do magazynowania lub składowania odpadów.

Nie wszystkie odpady w sposób negatywny oddziałują na środowisko. Podczas magazynowania luzem na otwartej przestrzeni odpadów obojętnych (tzw. odpadów inertnych) wody deszczowe omywające te odpady mogą swobodnie przesiąknąć do ziemi i nie będą one powodować żadnych strat w środowisku. Ponadto należy zaznaczyć, iż zgodnie z Ustawą o odpadach przedsiębiorca ma prawo wystąpić z wnioskiem o utratę statusu odpadów i w tym momencie to co kiedyś było odpadem może stać się produktem i nie będzie podlegało pod restrykcyjne przepisy dotyczące miejsc magazynowania odpadów. Odpady obojętne pod wpływem czynników atmosferycznych nie zmieniają swoich właściwości i nie spowodują uwolnienia do środowiska zanieczyszczeń.

Od 1 stycznia 2021 r. to właśnie Rozporządzenie określa szczegółowe wymagania dla magazynowania odpadów, zostało wprowadzone aby w sposób systemowy ograniczyć negatywny wpływ tej czynności na środowisko. Co jednak bardziej istotne - jeżeli przed dniem wejścia w życie przepisów rozporządzenia szczegółowe wymagania dla magazynowania odpadów zostały określone w decyzji administracyjnej są one wiążące dla danego posiadacza odpadów, nawet jeśli będą one odbiegały od wymagań określonych w przyszłym rozporządzeniu. Stanowią one prawa nabyte, które mogą zostać zmienione wyłącznie przepisami rangi ustawowej⁴¹.

Zgodnie z Rozporządzeniem, magazynowanie odpadów inne niż określone w § 4 ust. 1 (tj. odpadów powstających w wyniku budowy, rozbiórki, remontu obiektów, czyszczenia zbiorników lub urządzeń oraz sprzątnięcia, konserwacji i napraw, magazynowanych w miejscu ich wytworzenia albo wytwórcy odpadów wytwarzającego odpady inne niż niebezpieczne w ilości do 100 Mg rocznie lub odpady niebezpieczne w ilości do 1 Mg rocznie, magazynującego te odpady w miejscu ich wytworzenia) prowadzi się w instalacji, obiekcie budowlanym lub jego części lub innym miejscu magazynowania odpadów, zwanych dalej „miejscami magazynowania odpadów”, które zostały wydzielone i przeznaczone do magazynowania odpadów oddzielnie od magazynowanych substancji lub przedmiotów niebędących odpadami.

⁴⁰ Art. 25 ust. 7 - Minister właściwy do spraw klimatu może określić, w drodze rozporządzenia, szczegółowe wymagania dla magazynowania odpadów, obejmującego wstępne magazynowanie odpadów przez wytwórcę odpadów, tymczasowe magazynowanie odpadów przez prowadzącego zbieranie odpadów oraz magazynowanie odpadów przez prowadzącego przetwarzanie odpadów, kierując się właściwościami odpadów, wymaganiami ochrony środowiska, życia i zdrowia ludzi oraz ograniczeniem uciążliwości związanych z magazynowaniem odpadów.

⁴¹ Pkt 7 stanowiska Ministra Środowiska w Zestawieniu uwag zgłoszonych w ramach konsultacji publicznych do projektu rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie szczegółowych wymagań dla magazynowania odpadów (projekt z dnia 1 lutego 2019 r.). Źródło: <https://pigo.org.pl/?p=5475>.

Optymalizacja kosztów prowadzonej działalności gospodarczej wymaga racjonalnego wykorzystania posiadanych powierzchni do magazynowania odpadów. W zależności od sezonowości, przestojów w działalności u wytwórców ilości odpadów zbieranych i przetwarzanych w instalacjach może być różna. Przedsiębiorca powinien mieć więc możliwość czasowego wykorzystania powierzchni we wskazanych obiektach zamiennie także do innych celów np. na miejsce dla pustych kontenerów, na place do kompostowania (raz pełniąc funkcję placów produkcyjnych a po procesie jako magazyn odpadów kierowanych do dalszego zagospodarowania). Kolejnym przykładem są drogi wewnątrzzakładowe nie będące drogami pożarowymi – na nich w zakładach często magazynuje się odpady w odpowiednich pojemnikach do czasu ich transportu.

Odnosząc się krótko do międzynarodowych uregulowań w kontekście magazynowania odpadów należy przypomnieć, że 17 sierpnia 2018 r. opublikowana została Decyzja Wykonawcza Komisji (UE) 2018/1147 z dnia 10 sierpnia 2018 r. (Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L208/49) ustanawiająca konkluzje dotyczące najlepszych dostępnych technik (BAT) w odniesieniu do przetwarzania odpadów zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/75/UE. Wynikające z tego dokumentu ogólne konkluzje⁴² dotyczące BAT – BAT 4⁴³ dotyczą magazynowania odpadów i obejmują następujące wytyczne:

Aby ograniczyć ryzyko środowiskowe związane z magazynowaniem odpadów, w ramach BAT należy stosować wszystkie poniższe techniki:

a. zoptymalizowane miejsce magazynowania - obejmuje to następujące techniki:

- miejsce magazynowania jest usytuowane możliwie jak najdalej z technicznego i ekonomicznego punktu widzenia od obiektów wrażliwych, cieków wodnych itp.,
- miejsce magazynowania jest usytuowane w taki sposób, aby wyeliminować lub zminimalizować zbędne postępowanie z odpadami na terenie zakładu (np. dwukrotne lub wielokrotne postępowanie z tymi samymi odpadami lub niepotrzebnie wydłużone odległości przemieszczania na terenie zakładu).

b. odpowiednia pojemność magazynowania - wdrażane są środki w celu uniknięcia gromadzenia odpadów, takie jak:

- wyraźnie ustalona i nie przekraczana maksymalna pojemność magazynowania odpadów, wzięwszy pod uwagę charakterystykę odpadów (np. w odniesieniu do ryzyka pożaru) i zdolność przetwarzania,
- ilość przechowywanych odpadów jest regularnie monitorowana pod kątem maksymalnej dopuszczalnej pojemności magazynowania,
- wyraźnie ustalony maksymalny czas składowania odpadów.

c. bezpieczna obsługa miejsca magazynowania - obejmuje to takie środki, jak:

⁴² Zgodnie z załącznikiem do tej Decyzji (notyfikowaną jako dokument nr C92018)5070 określającym najlepsze dostępne techniki (BAT) w odniesieniu do przetwarzania odpadów konkluzję BAT nie obejmują między innymi:

- składowania odpadów. Jest ono objęte dyrektywą Rady 1999/31/WE. W szczególności podziemne i trwałe długoterminowe magazynowanie (również i więcej jak 1 rok przed unieszkodliwieniem, również i więcej jak 3 lata przed odzyskiem) jest objęte Dyrektywą Rady 1999/31/WE z dnia 26.04.1999 r. w sprawie składowania odpadów (Dz. U.L.182 z 16.07.1999 s. 1). BAT określa najlepsze dostępne techniki dla konkretnych gałęzi przemysłu, natomiast konkluzje dotyczące BAT nie mają ani nakazowego ani wyczerpującego charakteru. Dopuszcza się stosowanie innych technik o ile zapewniają co najmniej równoważny poziom ochrony środowiska. Konkluzje BAT mają ogólne zastosowanie.

⁴³ Zgodnie z art. 3 pkt 2b ustawy z dnia 27.04.2001 r. Prawo ochrony środowiska (t. j. Dz. U. 2021, poz. 1973) dokument referencyjny BAT jest dokumentem będącym wynikiem informacji zorganizowanej przez Komisję Europejską zgodnie z przepisami dotyczącymi emisji przemysłowych, sporządzony dla określonego rodzaju działalności i opisujący w szczególności stosowane techniki uwzględniając przy okazji ustalenia najlepszych dostępnych technik. a także opisujący konkluzję BAT oraz wszelkie nowe techniki.

- sprzęt używany do załadunku, rozładunku i magazynowania odpadów jest wyraźnie udokumentowany i oznakowany,
- odpady wrażliwe na ciepło, światło, powietrze, wodę itp. są zabezpieczone przed takimi warunkami otoczenia,
- pojemniki i beczki nadają się do danego zastosowania i są przechowywane w bezpieczny sposób.

d. wydzielony obszar do magazynowania i postępowania z opakowanymi odpadami niebezpiecznymi - w stosownych przypadkach do magazynowania i postępowania z opakowanymi odpadami niebezpiecznymi wykorzystuje się obszar specjalnie przeznaczony do tego celu.

Niektóre z nielegalnych działań w zakresie gospodarowania odpadami powiązane są z występowaniem pożarów miejsc magazynowania lub składowania odpadów. W wielu przypadkach pożary miejsc magazynowania odpadów spowodowane były niewłaściwym magazynowaniem odpadów, m.in. nieprawidłowym zabezpieczeniem miejsc magazynowania przed dostępem osób nieupoważnionych, nieprawidłowym zabezpieczeniem przed rozprzestrzenianiem się zanieczyszczeń znajdujących się w odpadach.

Uwagę należy zwrócić również na fakt, że na rozkład odpadów wpływ mają różne czynniki:

- temperatura – im cieplej tym szybciej się rozkładają
- wilgotność
- rodzaj odpadów-organiczne szybciej, sztuczne dłużej

Czas rozkładania poszczególnych grup odpadów wynosi:

- bioodpady- liście, odpady komunalne w postaci zgniłych owoców, skorupki jaj, obierki warzyw, owoców rozkładają się najszybciej – kilka tygodni, chociaż skórka od banana i arbuza nawet do **dwóch lat**;
- papier, tektura: tu ma znaczenie właśnie wilgotność, im bardziej mokry tym szybciej się rozłoży, kilka tygodni do kilku miesięcy, ale... karton od mleka rozkłada się **5 lat**, bo jest odpadem wielomateriałowym (jego wewnątrz pokrywa warstwa folii aluminiowej);
- szkło – nie rozkłada się wcale, ale jest nie szkodliwe, nie uwalnia żadnych zanieczyszczeń, generalnie jest wielokrotnego użytku jako opakowanie, natomiast jako odpad jest doskonałe do recyklingu, bo po przetopieniu w hucie szkła nie traci swoich wartości;
- tworzywa sztuczne – w zależności od tego jakiej jest twardości; reklamówki rozkładają się ok. **300 lat**, plastikowe butelki i kubki styropianowe około 500 lat, stanowią dobry materiał recyklingowy ale w przeciwieństwie do szkła tracą na wartości; z butelek plastikowych nie zrobimy znowu butelek. Plasterki nie oddziałują znacznie na środowisko, w ramach układania sieci w ziemi umieszczane są rury PE, PVC, PP które przewodzą media. Są niezniszczalne i nie oddziałują na środowisko poza samym procesem inwestycyjnym;
- opony, guma, podeszwy gumowe, kalosze rozkładają się **50 – 80 lat**;
- pieluchy jednorazowe nawet **500 lat**, są też odpadem wielomateriałowym, podobnie jak np. opakowania po jednorazowych śmietankach do kawy, jogurtach, śmietanach (plastikowy spód, aluminiowe denko);
- metal – wrażliwy na czynniki zewnętrzne, koroduje przez co rozkłada się szybko - do kilkunastu lat; wyjątek stanowi stal kwasoodporna, której raczej nikt nie wyrzuca i aluminium które jest odporne na działanie korozji i może się rozkładać nawet do **200 lat** (puszki po napojach);
- pety, niedopałki – rozkładają się do **5 lat**;
- guma do żucia – **5 lat**.

Konkludując rozważania należy wskazać, że:

1. Poczynione powyżej przykładowe wskazanie czasu rozkładu określonych odpadów jest o tyle istotne, że określony przez ustawodawcę (w zmieniającym się na przestrzeni czasu art. 25 ust. 4 UoO) maksymalny czas magazynowania odpadów został uznany jako okres, w którym określonego rodzaju odpady nie mogą mieć takiego wpływu na środowisko, aby ich magazynowanie mogło zagrozić życiu lub zdrowiu człowieka lub spowodować obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi lub zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym (art. 183 § 1 kk).
2. Wprowadzenie do systemu prawnego Rozporządzenia - precyzującego warunki techniczne magazynowania określonych odpadów - pozwoliło na jednolite ustalenie w treści art. 25 ust. 4 UoO maksymalnego czasu magazynowania odpadów i zakresienie tego terminu jako maksymalnie 3 letni okres⁴⁴.
3. Biorąc pod uwagę zakres ostatniej nowelizacji Kodeksu karnego, która weszła w życie 1 września 2022 r. należy stwierdzić, że przed jej wejściem w życie magazynowanie odpadów przez przedsiębiorców w ramach takich procesów jak: wytwarzania, zbierania lub przetwarzania odpadów, nie było w żaden sposób penalizowane w ramach art. 183 kk.
4. Normy blankietowa zawarta w art. 183 § 1 kk przy uwzględnieniu zasad konsekwencji terminologicznej nakazują w celu interpretacji pojęć: składowania, zbierania lub magazynowania, sięgnięcie do właściwych przepisów gospodarki odpadowej – tj.: w szczególności Ustawy o Odpadach.

Bibliografia:

Literatura zwarta:

- K. Dąbkiewicz, Prawo karne - zasady odpowiedzialności - normy blankietowe i ich konkretyzacja w przepisach prawa lokalnego. Glosa do wyroku SN z dnia 20 października 2009 r., III KK 248/09, OSP 2011, nr 3
- L. Gardocki: Zasada nullum crimen sine lege a akty normatywne naczelných organów administracji, Państwo i Prawo 1969/3
- L. Gardocki: Typizacja uproszczona, Studia Iuridica t. X, 1982
- T. Bojarski: Typizacja przestępstw i zasada nullum crimen sine lege, Annales UMCS, 1977, t. XXIV
- R. Dębski: Zasada nullum crimen sine lege i postulat wyłączności ustawy, Acta Universitatis Lodzensis 1992, z. 50
- K. Wojtyczek: Zasada wyłączności ustawy w sferze prawa represyjnego. Uwagi na gruncie Konstytucji RP, Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych 1999/1
- R. Dębski: Pozaustawowe znamiona przestępstwa. O ustawowym charakterze norm prawa karnego i znamionach typu czynu zabronionego nieokreślonych w ustawie, Łódź 1995
- Zasada określoności czynu zabronionego pod groźbą kary w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego (w:) Księga XX-lecia orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, red. M. Zubik, Warszawa 2006
- W. Radecki, Ustawa o odpadach. Komentarz, wydanie z 2016 r

⁴⁴ Art. 25 ust. 4 zmieniony przez art. 3 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. (Dz.U.2021.1648) zmieniającej Ustawę o Odpadach z dniem 23 września 2021 r. Art. 25 ust. 5 UoO był wielokrotnie modyfikowany w odniesieniu do maksymalnego czasu magazynowania określonych rodzajów odpadów co budziło wiele kontrowersji wśród podmiotów zajmujących się gospodarką odpadową. Zestawienie uwag z konsultacji społecznych i opiniowania projektu rozporządzenia znajduje się na : <https://pigo.org.pl/?p=5475>

- Przestępstwa przeciwko państwu i organom zbiorowym, tom 8, A. Marek (red.), C.H. Beck, Warszawa 2013
- W. Radecki, Dezintegracja polskiego prawa penalnego. „Prokuratura i Prawo” 2014, nr 9. 654 Dz.U. Nr 94
- T. Kotarbiński, Elementy teorii poznania, logiki formalnej i metodologii nauk, Warszawa 1986
- H.L.A. Hart, Pojęcie prawa, tłum. J. Woleński, Warszawa 1998, s. 28. Zob. również K. Opalek, J. Wróblewski, Zagadnienia teorii prawa, Warszawa 1969, s. 41 (K. Siwek, Kilka uwag o stosunku pomiędzy podstawowym typem czynu zabronionego a jego odmianami oraz o regule specjalności jako mechanizmie redukcyjnym wielość ocen w prawie karnym, *Ius Novum* 2021, nr 3, s. 27-46.
-<https://sip.lex.pl/#/publication/151397075/siwek-kamil-kilka-uwag-o-stosunku-pomiedzy-podstawowym-typem-czynu-zabronionego-a-jego-odmianami...?cm=URELATIONS> (dostęp: 2022-10-29 13:52)
- A. Malinowski, Polski język prawny. Wybrane zagadnienia, Warszawa 2006, s. 155
- Z. Tobor, W poszukiwaniu intencji prawodawcy, Warszawa 2013, s. 116 i 233
- A. Choduń, Słownictwo tekstów aktów prawnych w zasobie leksykalnym współczesnej polszczyzny, Warszawa 2007, s. 92

Źródła prawa:

- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1138)
- Rozporządzenia (WE) nr 1013/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 14.06.2006 r. w sprawie przemieszczania odpadów (Dz. Urz. UE L 190, s. 1 ze zm.)
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U.2020.1219 t.j.)
- Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U.2020.1439 t.j.)
- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz.U.2020.1463 t.j.)
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz.U.2020.797 t.j.);
- Ustawa z 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi (Dz.U.2020.1114 t.j.)
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U.2020.283 t.j.)
- Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej (Dz.U.2020.1903 t.j.)
- Ustawa z 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji (Dz.U.2020.2056 t.j.)
- Ustawa z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U.2020.713 t.j.)
- Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz.U.2020.1893 t.j.).

Orzecznictwo:

- Wyrok Sądu Rejonowego w Jeleniej Górze z dnia 27 czerwca 2014 r., sygn. akt VI Ka 453/14
- Postanowienie TK z 13 czerwca 1994 r. S. 1/94 (OTK 1994/I poz. 28), wyrok TK z 26 kwietnia 1995 r. K. 11/94 (OTK 1995/I poz. 12)
- Wyroki TK: z 20 lutego 2001 r. P. 2/2000 OTK ZU 2001/2 poz. 32, z 8 lipca 2003 r. P. 10/2002 (OTK ZU 2003/6A poz. 62), z 21 lipca 2006 r. P. 33/2005 (OTK ZU 2006/7A poz. 83)
- Wyrok TK z 9.6.2010 r., SK 52/08, Legalis
- Wyrok SN Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2021 r., II KK 167/21
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 2002 r., WA 6/02, OSNKW 2002, z. 7-8, poz. 57

Źródła internetowe:

- <https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwko-3>; dostęp: 25.10.2022 r.

- Pkt 7 stanowiska Ministra Środowiska w Zestawieniu uwag zgłoszonych w ramach konsultacji publicznych do projektu rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie szczegółowych wymagań dla magazynowania odpadów (projekt z dnia 1 lutego 2019 r.). Źródło: <https://pigo.org.pl/?p=5475>.

Anna Trocka - członek Okręgowej Rady Adwokackiej w Warszawie; asystent na Wydziale Prawa i Administracji UKSW w Warszawie; Partner Zarządzający w APT&right Attorneys-in-Law. Adwokat posiadająca kilkunastoletnie doświadczenie w obsłudze prawnej podmiotów gospodarczych prowadzących gospodarkę odpadową.